SIXRON TARJIMA AHAMIYATI VA UNDAGI MUAMMOLAR

Djafarova Dildora Ilhomovna
Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti
E-mail: dildora.djafarova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada sixron tarjimaning zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati, uning turli sohalarda tutgan o'rni va ushbu faoliyat davomida yuzaga keladigan asosiy muammolar tahlil qilingan. Sixron tarjimaning sifatini oshirish uchun zarur bo'lgan usullar va istiqbolli yo'nalishlar haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: sixron tarjima, madaniyatlararo muloqot, lingvistik muammolar, tarjima sifati, stress omillari, zamonaviy texnologiyalar.

Kirish

Til va madaniyatlararo aloqalarning jadallashuvi zamonaviy jamiyatda tarjima faoliyatining ahamiyatini oshirib yubordi. Xususan, sixron tarjima — ya'ni, nutqni deyarli bir vaqtning o'zida maqsadli tilga o'girib berish — xalqaro diplomatiya, iqtisodiy forumlar, siyosiy uchrashuvlar va ilmiy konferensiyalarda asosiy aloqa vositasiga aylangan. Biroq bu jarayon o'ziga xos murakkabliklarga ega bo'lib, tarjimondan yuksak bilim, tajriba va psixologik tayyorgarlikni talab qiladi. Ushbu maqolada sixron tarjimaning ahamiyati va undagi muammolar atroflicha tahlil qilinadi.

Asosiy qism

Sixron tarjimaning ahamiyati

Sixron tarjima — bu muloqotning uzluksiz davom etishini ta'minlovchi, vaqt va muloqot sur'atini tejovchi tarjima turi. Uning quyidagi sohalarda alohida ahamiyati mavjud:

- Diplomatiya: Rasmiy sammit va uchrashuvlarda tomonlarning bir-birini to'g'ri va tezda tushunish muhim.
- Xalqaro tadbirlar: olimlar, tadbirkorlar va siyosatchilar o'z bilim va tajribalarini ona tilida yetkazadi.
- Media va OAV: Xalqaro xabarlar va jonli translyatsiyalar orqali dunyoga tezkor ma'lumot yetkaziladi.
- Madaniy almashinuv: Milliy va madaniy qadriyatlar bir til chegarasida qolmay, keng tarqaladi.

Sinxron tarjima zamonaviy globallashuv jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi.

Sixron tarjimada uchraydigan muammolar

Lingvistik va pragmatik qiyinchiliklar

Til strukturasining farqliligi, iboraviy ifodalar, nutqdagi emotsional ohanglar tarjimani murakkablashtiradi. Har doim ham so'zma-so'z tarjima maqsadga muvofiq bo'lmaydi, tarjimon tezda mos va ma'no jihatidan to'g'ri variant topishi lozim.

Misol: Ingliz tilidagi "break the ice" iborasi o'zbek tiliga "muloqotni iliqlashtirish" tarzida kontekstual tarjima qilinadi.

Madaniy tafovutlar

Turli madaniyatlarda ma'lum bir ifoda yoki hazil noto'g'ri talqin qilinishi mumkin. Tarjimon madaniy kontekstni chuqur anglab, ma'lum bir holatda so'zlarning ma'nosini yumshatib yoki izohlab yetkazishi kerak.

Psixologik va texnik bosim

Sixron tarjimon doimiy yuqori konsentratsiya va tezkor fikrlash holatida ishlaydi. U eshitayotgan matnni tinglab, darhol tarjima qilish bilan bir vaqtda mantiqiy izchillikni ham saqlashi shart. Tarjimonlar ko'pincha quyidagi qiyinchiliklarga duch keladilar:

-Stress va charchoq

-Texnik nosozliklar (eshitish uskunalari ishlamay qolishi)

Nutq tezligining yuqoriligi va Notanish terminlarning ko’pligi.

Sixron tarjima sifatini oshirish yo‘llari

- Professional tayyorgarlik: Tarjimonlar faqatgina til bilimidan iborat bo‘lmay, madaniy tafovutlar, xalqaro diplomatiya va media sohasi haqida ham bilimga ega bo’lishi lozim.
- Texnologiyadan foydalanish: Zamonaviy tarjima kabinalari, ovoz kuchaytirish tizimlari va avtomatik transkriptatsiya qurilmalari tarjimon ishini osonlashtiradi.
- Uzliksiz mashg‘ulotlar: Stressga chidamlilik, tezkor fikrlash va eshitilgan matndan tezda asosiy g‘oyani ajratib olish ko‘nikmasini shakllantirish zarur.
- Tillar va soha terminologiyasi ustida doimiy ishlash: Turli mavzular bo‘yicha tayyorgarlik tarjima sifati uchun muhim.

Xulosa

Sixron tarjima zamonaviy dunyodagi xalqlararo aloqa, diplomatik muloqot va madaniy almashinuvni ta’minlashda muhim vosita hisoblanadi. U orqali insonlar bir-birini tez va to‘g‘ri tushunish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Biroq sixron tarjima jarayonida lingvistik tafovutlar, madaniy farqlar va psixologik bosim kabi qiyinchiliklar yuzaga chiqadi. Bu muammolarni yengish uchun tarjimonlarning kasbiy tayyorgarligini muntazam oshirish, yangi texnologiyalardan samarali foydalanish va psixologik tayyorgarlikni kuchaytirish zarur.

Kelajakda sixron tarjimaning yanada rivojlanishi uchun tarjima nazariyasi va amaliyotini uyg‘unlashtirish, xalqaro standartlarga mos o‘quv dasturlarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gile, D. (2009). Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
2. Pöchhacker, F. (2004). Introducing Interpreting Studies. London: Routledge.
3. Baker, M. (1992). In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge.
4. Shlesinger, M. (1995). Shifts in Cohesion in Simultaneous Interpreting, The Translator, 1(2), 193-214.
5. Hatim, B., & Mason, I. (1997). The Translator as Communicator. London: Routledge.
6. Ahmedova, N. (2018). Sixron tarjimada madaniy tafovutlar, O‘zbek tilshunosligi jurnali, №4, 112-118.
7. Xodjayev, A. (2020). Tarjima nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Fan nashriyoti.